

1/16

irizpena

Euskadiko Autonomi Erkidegoko
2016-2019 Gizarte Zerbitzuen

Plan Estrategikoaren gainekoa

Bilbon, 2016ko urtarrilaren 20an

CES
EGAB

Consejo Económico
y Social Vasco

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

I.- AURREKARIAK

2015eko abenduaren 14an Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetako Batzordean Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailaren idatzi bat jaso zen; idatzi horren bitartez, *“2016-2019 aldirako EAEko Gizarte Zerbitzuen Plan Estrategikoa”* planari buruzko txosten bat eskatu zen, Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetako Batzordearen maiatzaren 17ko 8/2012 Legearen 3.1 artikuluan ezarritakoari jarraiki.

Gizarte Zerbitzuen 12/2008 Legean (GZL) aurreikusitakoarekin bat etorritik, planaren ikuspegia Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistema (aurrerantzean GZES) erantzukizun publikoko sistema unibertsal gisa finkatzea da, planaren zerbitzu eta prestazio ekonomikoak jasotzea bermatzea posible izan dadin eskubide subjektibo gisa. Horrez gain, sistema hedatu nahi da, legean aurreikusitako arreta komunitarioaren eredu edo ikuspegira, aintzat hartuz GZESren egitekoa arauak berak definitu zuela esanez *“pertsona, familia eta talde guztien gizarteratzearen eta autonomiaren alde egitea duela xede; sustatzeko, aurreikusteko, babesteko eta laguntzeko eginkizunak betez gauzatu nahi du xede hori, funtsean pertsonei eta harremanei buruzkoak diren prestazio eta zerbitzuen bidez, eta gizarte ongizatea lortzea kidekoak edo osagarriak diren beste sistema eta politika publiko batzuekin lankidetzan eta koordinatuta”*.

Hala, dokumentuaren kopia bana igorri zitzaizen Batzordeko Osoko Bilkurako kide guztiei, haien iritzia eta proposamenak helarazteko, ondoren, kasuan kasuko Lan Batzordeari ekarpen horien berri emateko, Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetako Batzordearen Funtzionamendu Araudian ezarritakoaren arabera. 2016ko urtarrilaren 13an Gizarte Garapenerako Batzordea bildu zen, eta hartutako erabakietatik abiatuta, Irizpen Proiektu hau idatzi zen, urtarrilaren 20an Batzordearen Osoko Bilkuran aurkez dadin, gehiengoz erabakitzeke.

II.- EDUKIA

“2016-2019 aldirako EAEko Gizarte Zerbitzuen Plan Estrategikoa” dokumentuak hainbat atal ditu, tartean sarrera bat, gizarte zerbitzuen sarearen egoerari buruzko diagnostiko bat, betebeharraren definizioa, ikuspegia, ildo estrategikoak eta ekintzak, EAEko gizarte zerbitzuen mapa jaso duen atal bat eta memoria ekonomikoa, eta planaren koordinazioari, dinamizazioari, jarraipenari, ebaluazioari eta gaurkotzeari buruzko bosgarren atala.

I.- Sarrera

Bertan jaso denez, GZLk euskal administrazio publikoei emandako agindua hauxe da:

- Katalogoan jasotako zerbitzu eta prestazioak jasotzea bermatzea eta sustatzea, eskubide subjektibo gisa (auzitegietan eska daitekeena), 2016ko abenduaren 25etik aurrera;
- Ongizate estatuaren laugarren zutabe gisa GZES arautu eta antolatzea, erantzukizun publikoa duen sistema unibertsala hedatuz, arrisku edo mendekotasun egoeran, ezgaitasun, bazterketa edota babesgabetasun egoeran dagoen pertsona orori arreta eskaintzeko, eta herritar guztien autonomiadun inklusioa, gizarte ongizatea eta gizarteratzea sustatzea, beste sistema eta esparru batzuekin lankidetzan eta koordinazioan (enplegua, etxebizitza, osasuna, hezkuntza...).

Horixe izan da plangintza lanaren helburua eta helmuga, euskal erakundeek Gizarte Zerbitzuen Erakunde arteko Organoan kide anitz bidez ordezkaturak erabaki dutena; epe laburrean sistemaren unibertsalizaziorantz aurrera egiteko aurreikuspen nahikoa dagoela egiaztatu ondoren, organo horrek honako hau egin du: Sistemaren prestazio eta zerbitzuen zorroari buruzko dekretua ezartzea adostea; dokumentu horren eduki teknikoaren gaineko aldeko irizpena dagoeneko emanda zegoen. b) EAEko Gizarte Zerbitzuen Maparen eta memoria ekonomikoaren aldeko irizpena ematea (orain aurkeztuko den planean jasotakoak).

Hala, EAEko Gizarte Zerbitzuen Plan Estrategiko honek (GZPE) jarraipena emango dio euskal administrazio publikoek egindako esfortzuari, hain zuzen ere arreta estaldurak gerturatzea bilatuz eta, aldi berean, lurralde bakoitzaren aniztasunak justifika dezakeen arreta mailetan desberdintasunak errespetatuz. Horrela, 2017. urtean lurralde historiko bakoitzean EAEko batez besteko estalduraren % 80ra iristeko konpromisoa islatzen du EAEko Gizarte Zerbitzuen Mapak.

Horren haritik, mapan eta memoria ekonomikoan estimazio bat jaso da, gai hauei dagokienez: Zerbitzu eta prestazio ekonomiko bakoitzean eskainiko diren plazak edo, hala bada, arreta orduak, edo artatuko diren erabiltzaile edo hartzaileenak, 2017. urteari dagokionez; b) horretarako beharrezko gastu publiko arrunta.

Hala, planaren joera GZES sistema edo sare unibertsal gisa finkatzea da, erantzukizun publikokoa, titulartasun publiko eta pribatu itunduko prestazio, zerbitzu eta ekipamenduek integratutakoa, ekimen publiko eta soziala gailenduz; hala, beharrezko profesional eta plazak izatea lortu nahi da, Euskadi osoan, eskubide subjektibo gisa, zerbitzu eta prestazio ekonomiko berdinak jaso ahal izateko, zorroaren dekretuan definitu bezala, 2016ko abenduaren 25etik aurrera.

II. Diagnostikoa

GZL hazkunde ekonomikoko bolada luze baten amaierako fasean onartu zen; horri esker, bi hamarkadetan zehar, GZES erantzukizun publikoko sistema irmo gisa konfiguratzeko lortu zen, irismen handikoa, nabarmen hazi zena gastuari zegokionez zein artatutako herritarrei eta enplegatutako langileei zegokienez ere, harik eta Euskadin babes sozialaren laugarren zutabe gisa eratu arte.

Prozesu horren ondorioz, legea onartu egin zen, katalogoan jasotako prestazio ekonomiko eta zerbitzuetarako eskubidea perfektzionatzeko eta, hartara, GZES finkatzeko. Baina legea memoria ekonomikorik gabe onartu zen, eta ondorengo krisialdiak eragin du gizarte zerbitzuen arloko premiak areagotzea eta, aldi berean, premia horiei eta beste batzuei aurre egiteko administrazio publikoen baliabide ekonomikoak eta administrazioek bildutakoa gutxitzea.

Agertoki berri honetan, eta egin diren salbuespenik, GZESren zerbitzu eta prestazio ekonomikoak hedatzeko esfortzuari eutsi zaio, eta, are gehiago, oro har, zerbitzu eta prestazio horietako gastuari eutsi zaio, beste zerbitzu batzuekin alderatuta zerbitzu gertukoenak proportzioan murriztu egin diren arren, intentsitatea murriztu den arren, baita EELZren estaldura ere, eta gutxi aurreratu da egonkortu gabetzat jo diren zerbitzuei dagokienez (berriak edo gutxi garatutakoak).

Hala ere, zerbitzu horiek guztiak arreta eredu komunitarioarekin koordinazioan bultzatu behar dira, legearen aurreikuspenak eta bestelako erreferentzia garrantzitsuak kontuan hartuta (adibidez Gizarte zerbitzuen kalitateari buruzko borondatezko marko europarra); epe ertain eta luzean gizarte zerbitzuen premiak eta eskaria baldintzatuko duten faktore erabakigarri batzuei erantzun behar zaie, eta, zehazki, mendetasun arriskuan edo egoeran dauden pertsonen gorakadari eta laguntza formal eta informala arteko oreka ahulak eragin ditzakeen aldaketek.

Eta jakinik, betiere, gizarte zerbitzuek jardun ekonomiko nabarmeneko esparrua osatzen dutela eta itzulkinak biderkatzen dituela, hain zuzen ere ildo hauetan: a) hartzaileen bizi-kalitatea; b) mendetasuna eta bazterketaren prebentzioa eta autonomia eta inklusioa sustatzea; b) enplegua sortzea (zerbitzu intentsiboak dira langileei dagokienez, eta enplegu aukerak eragiten ditu laneratzeko zailtasun gehien dituzten komunitateetan); d) hazkunde ekonomikoa (ekarpena BPGen); e) itzulkin fiskala, etab.

III. Betebeharra, ikuspegia, ildo estrategikoak eta ekintzak

Legearen bosgarren artikulua horrela definitu zuen GZES:

- Arretarako sare publiko artikulatu bat da, pertsona, familia eta talde guztien gizarte ongizatea, gizarteratzea eta autonomia bultzatzeko helburua duena, sustapen, prebentzio, babes eta laguntza lana eginez oro har izaera pertsonala eta harremanei dagokien izaera daukaten zerbitzuen eta prestazioen bitartez.
- Titulartasun publikoko eta titulartasun pribatu itundudun prestazio, zerbitzu eta ekipamenduek osatuko dute.
- Gizarte ongizatea lortzera bideratutako pareko beste sistema eta politika publikoekin elkarlanean eta koordinazioan egingo da lan.

GZESren definizioa hurrengo artikuluetan osatu zen; izan ere, seigarren artikuluan GZESren xedea jaso zen, zazpigarrenean printzipio arautzaileak definitu ziren eta zortzigarrenean, berriaz, ikuspegi komunitarioa definitu zen, arretaren gertutasunari dagokiona, GZESrako erreferentziatzeko esku-hartze eta arretarako eredu gisa.

Hala, ulertu behar da GZESren egitekoa ***“pertsona, familia eta talde guztien gizarteratzearen eta autonomiaren alde egitea dela; sustatzeko, aurreikusteko, babesteko eta laguntzeko eginkizunak betez gauzatu nahi du xede hori, funtsean pertsonen eta harremanen buruzkoak diren prestazio eta zerbitzuen bidez, eta gizarte***

ongizatea lortzea kidekoak edo osagarriak diren beste sistema eta politika publiko batzuekin lankidetzan eta koordinatuta".

Ikuspegiari dagokionez, legeak berak ezarri zuen zioen azalpenean marko berriaren elementu nagusia (gizarte zerbitzuetarako eskubide subjektiboa aldarrikatzea) eta lortu nahi den egoera, sistema hedatzeari dagokionez, hain zuzen ere, eskubide hori benetan erabiltzea bermatzeko. Hala, honako ikuspegi hau jaso daiteke: ***"GZES erantzukizun publikoko sistema unibertsal gisa finkatzea, planaren zerbitzu eta prestazio ekonomikoak jasotzea bermatzea posible izan dadin eskubide subjektibo gisa. Eta sistema hedatzea, legean aurreikusitako arreta komunitarioaren eredu edo ikuspegira egokituz."***

GZESren betebeharrak, ikuspegi eta diagnostikotik abiatuta, eta aipatutako ikuspegi estrategikoa aintzat hartuz, GZPE bost **ardatzetan** dago egituratuta; ardatzak, halaber, 32 **helburu estrategikoetan** banatuta daude:

1. ardatza. Arretaren unibertsalizazioa, lurralde antolamendua eta berdintasuna sarbidean.
2. ardatza. Eredu komunitarioa, eta, bereziki, arretaren pertsonalizazioa eta prebentzio ikuspegia finkatzea eta garatzea.
3. ardatza. Sistemaren barne artikulazioa eta GZESren kudeaketa eta gobernu sistema garatzea.
4. ardatza. Baliabideak hobetzea, baliabideak premietara egokitzea eta eraginkortasuna eta efikazia hobetzea.
5. ardatza. Elkarlana beste sistema batzuekin

Helburu horiek, halaber, **ekintzetan** banatu dira; ekintzen lehentasun mailak definitu dira, baita lidergoa, lehentasunezko elementuak eta adierazleak ere, benetako ezarpenaren jarraipena egin ahal izateko (planaren 67. orrialdea eta hurrengoak). Jarraian ekintza horien **egutegi** bat (83. or. eta hurrengoak) eta Eusko Jaurlaritzak gidatu behar dituen ekintzen **kuantifikazio ekonomikoa** (91-94 orrialdeak) jaso dira.

IV. EAEko Gizarte Zerbitzuen Mapa eta memoria ekonomikoa

Lehenik eta behin, mapa eta memoria prestatzeko irizpideak aurkeztu dira, batez ere 2017/01/01eko estimazio hauei lotuta egongo direnak: a) alde batetik, estaldurak; beste alde batetik, prestazio ekonomikoen hartzaileak, erabiltzaileak, arreta orduak eta plaza kopuruak; b) Gastu Publiko Arrunta; c) diru-sarrerak.

Mapari dagokionez, Gizarte Zerbitzuen Legearen aurreikuspen multzoari erreparatuz, prestatzeko eta denak betetzen saiatzeko, aldi berean, honako hauek ezarri dira:

- Hedapenerako populazio irizpideak (35.4 artikulua), baita gutxieneko estaldurak ere, edo, hala badagokio, gutxieneko intentsitatedunak eta adierazle sintetiko bat (36.4 artikulua).
- Populazio irizpideak, EAE osoan komunak, aproposagotzat jotakoak zorroko eta katalogoko zerbitzuak ezartzeko (36.1 artikulua), oinarrizko eremua barne (36.2 eta 36.3 artikulua).

Memoria ekonomikoa dagokionez, zerbitzu eta prestazio ekonomiko bakoitzerako gastu publiko arrunta kalkulatu da biderkatuz 2017. urterako aurreikusitako plaza kopurua (zentroetan) edo erabiltzaileak (gainerako zerbitzuetan, EELZ salbu) edo hartzaileak (prestazio

ekonomikoak) edo arreta orduak (EELZn) bider 2017/01/01erako aurreikusitako gastu publiko arrunta (plazako, erabiltzaileko, hartzaileko edo orduko).

2017. urterako (2017/01/01) zerbitzu edo prestazio ekonomiko bakoitzean gastu publiko arrunta kalkulatzeko 2011n gastu publiko arruntari faktore zuzentzaile bat aplikatu zaio, hain zuzen ere 2011. eta 2016. urte arteko gastuaren bilakaera (erreala eta aurreikusitakoa) aintzat hartuz (5 urte). Faktore hori ezartzeko zerbitzu eta prestazio ekonomiko bakoitzari dagokionez honako alderdi hauek hartu dira kontuan:

V. Planaren koordinazioa, dinamizazioa, jarraipena, ebaluazioa eta eguneratzea

GZESk erakundeen arteko izaera duenez, planaren koordinazioa, dinamizazioa, jarraipena eta eguneratzea Gizarte Zerbitzuen Erakunde arteko Organoaren lehiaketaren bitartez egingo da, betiere Gizarte Zerbitzuen abenduaren 5eko 12/2008 Legean eta Gizarte Zerbitzuen Erakunde arteko Organoaren martxoaren 30eko 101/2010 Dekretuan jasotakoarekin bat etorritik. Horrez gain, gizarte erakundeek ere parte hartuko dute Gizarte Zerbitzuen Euskal Kontseiluaren bitartez planaren jarraipenean, ebaluazioan eta eguneratzean, kasu honetan ere arloa arautzen duen dekretuan aurreikusitakoarekin bat etorritik.

Hain zuzen ere, Gizarte Zerbitzuen Erakunde arteko Organoak egingo du planaren ebaluazioa, berau diseinatzea zein ebaluazioaren amaierako txostena ematea; txostena prestatzeko Gizarte Zerbitzuen Euskal Kontseiluarekin elkarlanean arituko da. Hala, Gizarte Zerbitzuen Euskal Kontseiluak planaren ebaluazioan parte hartuko du, eta Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistema hobetzeko zenbait gomendio emango ditu, planaren ebaluazioaren txostenari gehituko zaizkionak.

Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Politiketarako Sailak edo, hala badagokio, gizarte zerbitzuen arloan eskuduna izango den Eusko Jaurlaritzako sailak:

- Planaren koordinazio, dinamizazio, jarraipen, ebaluazio eta eguneratzearen prozesu teknikoak gidatuko du;
- Kasu bakoitzean beharrezkoak diren estatistikak, azpieragiketak, eragiketak edota txostenak egingo ditu, prozesu horren baitan, eta, zehazki, planaren ebaluazio txostenaren zirriborroak egingo ditu; horretarako, beharrezkoa denean, Gizarte Zerbitzuen Euskal Behatokiaren laguntza izango du.
- Dagokion unean, plan berri baten zirriborroa prestatzeaz arduratuko da, aurrekoaren ebaluaziotik abiatuta, eta Gizarte Zerbitzuen Erakunde arteko Organoaren eta Gizarte Zerbitzuen Euskal Kontseiluaren aurrean aurkeztuko ditu, Gizarte Zerbitzuen abenduaren 5eko 12/2008 Legean ezarritakoarekin bat etorritik.

Planaren ebaluazioa eta jarraipena egiteko tresna nagusiak honako hauek izango dira:

- 1) Planaren ebaluazioaren txostena, bitarteko izaeraduna, 2017ko lehen sei hilekoan.
- 2) Planaren ebaluazioaren txostena, amaierako izaeraduna, 2017ko lehen sei hilekoan.

III.- OHAR NAGUSIAK

I.- Balorazio orokorra

“2016-2019 aldirako Euskal Autonomia Erkidegoko Gizarte Zerbitzuen Plan Estrategikoa” (GZPE) gure aurrean aurkeztu da, Gizarte Zerbitzuen abenduaren 5eko 12/2008 Legearen (GZL) aginduari jarraiki, legearen 35. artikuluan haxe ezarri baitzen: “Lau urtez behin, Eusko Jaurlaritzak...egingo du... Euskal Autonomia Erkidegoko Gizarte Zerbitzuen Plan Estrategikoa; plan horren bidez planifikatuko ditu Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemaren helburuak lortzeko beharrezkoak diren prestazioak, zerbitzuak, programak eta bestelako jarduerak... eta Gizarte Zerbitzuen Plan Estrategiko horren baitan egongo da Euskal Autonomia Erkidegoko Gizarte Zerbitzuen Mapa...Besteak beste, gauza hauek denak zehaztu beharko dira: gizarte-premien diagnostikoa eta premia horien bilakaeraren iragarpena; lortu beharreko helburuak eta helburu horiek lortzeko lan-ildo estrategikoak eta ekintzarik egokienak...”.

GZLren aurreikuspenak erabat eraginkorrak izateko (izaera unibertsala daukaten eskubide subjektiboduntzat jotako zerbitzuak eta prestazioak) eta, zehazki, katalogoko zerbitzuak unibertsalak izateko 2016/12/25etik aurrera, GZES erabat garatu behar da, eta bereziki zerbitzuen zorroa eta GZPE berarena, azken horretan zerbitzuen mapa eta memoria ekonomikoa barne. Data horretatik aurrera, eskatutako baldintzak betetzen dituztenek administrazioan eta epaitegietan erreklamatu ahalko dute horretarako eskubidea dutela edo egokitu dakieken prestazio edo zerbitzua ez jasotzeari dagokion konpentsazioa.

GZPE garatzea eta aplikatzea garrantzitsua izango da Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistema eta, horrenbestez, ongizate estatuaren laugarren oinarria garatzeko. Horretarako, inplikaturako hirugarren eragileekin zein erakundeen artean egin beharreko elkarlan mailak eta erronkaren konplexutasunak agerian uzten dute plan hau zenbateraino den garrantzitsua eman dugun ereduaren definizio praktikoan; hortaz, oso positiboki baloratzen dugu.

GZPEk definizio ona du gure iritziz, baina, hala ere, ez du beharrezko zehaztasuna maila. Bultzatzea, sustatzea, areagotzea ditu hizpide, baita erabateko lehentasuna daukaten ekintzen kasuan ere, baina ez du harago jotzen. Jasotako adierazleek, a priori, eta informazio gehiagorik ez dagoen artean, ez dute aurrerapen nahikorik egiten adierazpenean (“errefortzua ezartzea”), eta lau urterik behin egingo den arren, 2017/01/01eko prestazio ekonomikoen eta zerbitzuen premiaren aurreikuspena dute ardatz; gabezia hori bereziki garrantzitsua da plangintza dokumentu batean.

Plana bera alde batera utzita, hausnartzeko eta garatzeko arrazoi izan beharko litzatekeen beste indargune batzuk aipatzen ditu, adibidez “sistemaren enplegu sorkuntza potentziala”.

Jarraian jasoko ditugun oharrez gain (orokorrak zein zehatzak), Ogasun eta Finantzak Saileko Kontrol Ekonomikorako Bulegoak GZPERi egindako oharra nabarmendu nahi ditugu, teknikoki duten zehaztasunagatik eta, kasu batzuetan, irmotasunagatik; ohar horietako batzuekin bat egiten dugu eta, zehazki, txosten horren ondorioak azpimarratu nahi ditugu (19-21 or.).

II - Epeak

GZLk euskal administrazio publiko guztiei eta, zehazki, Eusko Jaurlaritzari ezartzen dizkion konpromiso garrantzitsuenetako bat GZPE da. Konpromiso horiek, gainera, gehienezko zortzi urteko epemugara eramane behar dira lege hori indarrean sartzen denetik. Epe hori

2016-12-25ean bukatuko da, eta data horretatik aurrera, lehenengo xedapen iragankorraren arabera, bermatuta egon behar da, esan dugun moduan, “Katalogoan” eta “Zerbitzuen eta Prestazioen Zorroan” jasotako zerbitzuak unibertsalak izatea.

2016. urtea hasita, 12 hilabete baino gutxiago geratzen dira agindu horiek betetzeko; agindu horietako askok epe askoz laburragoak zituzten, urte batekoak edo bi urtekoak, legea indarrean sartu zen unetik, eta erabakigarriak dira orain hizpide dugun plan estrategikoa bera prestatzeko.

Hala ere, epeak ez dira bete, edukiari dagokionez eta alderdi garrantzitsuenetan behintzat. Arauaren lehendabiziko garapen-lana 2011koa da. Gainerako arloak berriki garatu dira “Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemaren Prestazio eta Zerbitzuen Zorroan” (185/2015 Dekretua) edo oraindik garatzeke daude (Batzorde honek horien gaineko irizpena eman badu ere). GZPE bera ere berandu sortu da, besteak beste, aurretik zorroaren dekretua onartu behar zelako (2015eko urrian argitaratu zen) eta zorro horri dagokion zerbitzuen mapa sartu behar zelako.

Atzerapen horiei dagokienez, Gizarte Zerbitzuen eta Prestazioen Zorroaren Dekretu Proiektuari buruzko martxoaren 27ko 3/15 Dekretuan azaldu genuena gogorarazi nahi dugu; izan ere, arautzen den arloa horren konplexua izanik (baita arlo horren eskumenen banaketa ere) eta horren jakitun egonik, neurri handi batean ulertzekoa da GZLren agindua betetzea atzeratzea; hala, atzerapena oso larria da herritarrentzako gai sentiberak baitira, GZES unibertsala izateko bideragarritasuna bera ere zalantzan jartzera iritsi baita.

Laburbilduz, eta azaldutakoaz gain atzerapenak azaltzeko arrazoi ekonomikoak ere eman daitezkeen arren, GZLk 2008. urtean epe eta helburu oso zehatzak ezarri zituen, eta ez dira bete.

III – Diagnostikoa

GZPEk zehaztu zuenez, “Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistema finkatzea eta sistema unibertsalizatzerantz aurrera egitea 2020. urtearen helmugan” du helburutzat; horrenbestez, aintzat hartu behar da askotan azaltzen dena estimazio gisa aztertu behar dela, ezinbestean. Horren ondorioz, planaren diagnostikoak asko du azterketa, hausnarketa eta baloraziotik.

Halaber, ideia garrantzitsu bat ere jaso du, ideiarene sakontasuna dela-eta ustekabeen gera daitekeen arren: Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistema herritar guztiei zuzenduta dagoela ikusarazteko premia behin eta berriro nabarmentzea. Izan ere, arrazoi bat edo beste dela medio, sistemaren erabiltzailetzat jotzen ez direnek osatutako gizartearen zati horrek sistemaren beharrezko baliabide izugarriak zalantzan ez jartzea sistema bera ikusaraztearen mende dago.

Diagnostikoak GZES barne ikuspuntutik finkatzeko erronka nagusiak aipatu ditu. Lehen erronkaren kasuan, baliabideen eta premien arteko egokitasunari dagokiona, badirudi praktikan lortzea zaila dela, kontuan hartuz gero premia errealak zehaztu ahal izateko zailtasun argi eta handiak daudela. Premiak areagotzea (aurreikus daiteke) edo murriztea (zailagoa aurreikusten) eskariaren arabera da, eta planaren indarraldi osoan ez da esleitutako baliabideak areagotzea zehazten; hortaz, inkognita handi bat da.

Zenbait jardun ildo, berriz, bai zehaztu dira, eta zuzeneko noranzkoan doaz, adibidez profesionalen zaintza eta pertsonen baliabideen kudeaketa nola hobetu, lan baldintzak okerrerantz ez aldatzea, arreta komunitariora bideratutako I+G+b bultzatzea eta babes informalaren sarea zaintzea sustatzea (azken hori, oraindik ere, kate-maila ahulena da, eta

horretarantz bideratutako jarduketak ez dira nahikoa zehatzak). Sare honek, gainera, badu planean identifikatutako beste arazo bat ere, hain zuzen ere “azkartasun eta malgutasun falta”. GZPEk berak jaso zuenez, egoerak hobera egitea ekar dezakeen faktoreetako bat balorazio, diagnostiko eta orientazio zerbitzuetan ratioak hobetzea da; datu horrek arazoaren konponbidearen zertzelada batzuk ematen ditu, baina ez du konpontzen.

Zerbitzuak pertsonei egokitu behar direla (eta ez alderantziz) aldarrikatzen duen ideian aurrera egin behar da, eta premia bakoitzerako erantzun aproposa eta azkarra aurkitu behar dela. GZPEk aipatutako azkartasun faltak ez du soilik esan nahi erantzunik ez dagoen bitartean arazoa konpontzen ez denik; aitzitik, arazoa larriagotu egin daitekeela ere esan nahi du.

IV- Unibertsitatearen ikerketa betebeharra

GZES finkatzeko erronken artean, diagnostikoak, 40. orrialdean, “2.5.1 Baliabideak eta premiak egokitzea sustatzea” izeneko atalean, *“arreta komunitarioa indartu, kostuak arrazionalizatu eta sistemaren eraginkortasuna hobetzeko I+G+b jarduerak sustatzeko”* beharra aipatu zuen. Atal hori 45. orrialdean garatu zen; bertan jaso zenez, *“estrategia hori ez da mugatzen soilik laguntzeko teknologiak eta produktuak garatzera, baizik eta zerbitzuak kudeatu eta antolakuntza eredu berritzaileak garatzera hedatuta dagoela ulertu behar da, GZESren helburuak modu eraginkorrean lortzea posible eginez”*.

Horrez gain, 48. orrialdean, “2.5.2.4 Ezagutzaren kudeaketa, I+G+b, gizarte zerbitzuetako ikerketa sustatzea” atalean, Gizarte Zerbitzuen Legera jotzen du; legearen 77. artikulua haxe ezarri zuen: *“Gizarte Zerbitzuen Euskal Behatokiak garatu beharreko eginkizunen artean gizarte-zerbitzuen eremuko ikerketako jardunbideak garatzea dago.”*

Harrigarria da ikerketa sustatzeko premiari buruzko atal horietan unibertsitatea inola ere ez aipatzea. Unibertsitateari egiten zaion erreferentzia bakarra 49. orrialdean dago, prestakuntza sustatzeko premia aipatzen denean; hain zuzen ere, GZES osorako prestakuntza plan bat aipatzen da, profesionalen prestakuntzan parte hartu duten eragile guztien lankidetzarekin eta, bereziki, Euskal Herriko Unibertsitatearekin, legean aurreikusitakoarekin bat etorriz; 50. orrialdean, oster, haxe aipatzen da: *“(Gizarte Gaien Euskal) Kontseiluak, horrez gain, unibertsitatearekin eta beste eragileekin elkarlanean jarraitzeko eskaera egiten du, inbertsioaren itzulkin ekonomiko eta soziala aztertuz, ikusaraziz eta hobetuz, eta, oro har, gizarte zerbitzuen arloko baliabideen erabilerari dagokionez”*.

Nabarmendu behar da plan hau ezartzerakoan unibertsitatearekin elkarlanean aritzeak arauz dagokion betebeharrak harago joan daitekeela eta joan behar duela, eta ezinbesteko egitekoa izan behar duela gizarte zerbitzuen esparruko ikerketan; hortaz, ikerketaren esparruan ere elkarlanean aritzea komenigarria litzateke, esparru horretan ekintza zehatzak esleituz.

Oro har, Batzorde honetatik aldarrikatu nahi dugu unibertsitateak esparru publikoan duen presentzia eta parte hartzea indartu egin behar dela, betetzen dituen funtzio garrantzitsuak direla-eta, hezkuntza hutsaz haratago.

V – Erakundeen arteko koordinazioa eta eskumen banaketa

Administrazio mailen arteko eskumen banaketa egiteari dagokionez, GZLk berak onartu eta hiru mailetarako aurreikusi zuena (Administrazio Nagusia, foru mailakoa eta tokikoa), borondate eta asmo onak egiaztatzeaz gain, ezin da esan bukatu denik. Gure ustez, planaren eta sistemaren beraren konplexutasunetako bat alderdi honen inguruan dago.

Eskumenen banaketa eta erakundeen arteko sarea, Gizarte Zerbitzuen Legeak mailen artean (nagusia-komuna, foru mailakoa eta tokikoa) ezartzen duen arlo hauetako eskumen zehatzak onartzearekin batera, kasuan kasuko beharrezko konpromiso eta akordioak lortzeko erronka zaila planteatzen dute. Baina horregatik ezin da erdibidean gelditu edo alde batera utzi.

Zalantza izpirik gabe, inplikaturik dauden edo egon daitezkeen parte hartzea eta kontsulta egiaztatuta dago; hala ere, oinarritzko bi erakundeen esku-hartzea (Gizarte Zerbitzuen Erakunde arteko Organoa eta Gizarte Zerbitzuen Euskal Kontseilua), eta horien oinarritzko betebeharra koordinazioa, kolaborazioa eta parte hartzea izango litzateke, esku-hartze horrek ez du aski eta argitasunez konpontzen eskumenen banaketatik eratorritako arazoa eta horren ondoriozko harmonizazioa, eta ezinbestekoak dira planean jasotako edukien garapenean, ekarpen finantzarioan eta plangintzan.

Are gehiago, planaren 3.1 helburu estrategikoan, “3.1.1 Gizarte Zerbitzuen Erakunde arteko Organoa sustatzea, GZESren erakunde arkitekturarekin koherenteak diren lan prozedurak eta irizpideak finkatuz eta lankidetzaren dinamika ezarritik” ekintzaren bitartez, badirudi erakunde arteko koordinazio arazoa prozedura hobekuntza kontua baino ez dela, eta, hori, argi dagoenez, ez da nahikoa.

IV.- OHAR ZEHATZAK

Sarrera

12. orrian, “Plana X. Legegintzaldiaren helburu programatikoetara eta Gizarte Zerbitzuen arloan Europar Batasunaren esparruan egiten diren politiketara egokitzea” hizpide duen atalean, Europar Batasunaren Tratatuaren 3.artikulua aipatzen da espreski, eta EBren Funtzionamendu Itunaren bertsio finkatuaren X. titulua ere, Gizarte Politikari eskainitakoa, zehazki 151. art.; horrez gain, 2020rako Estrategia Europarraren helburuei ere erreferentzia egiten zaie (hazkundera, adimenduna, iraunkorra eta integratzailea). Hala ere, ez da inolako aipamenik egiten Europako Batzorde Ekonomiko eta Sozialaren 2015eko irailaren 17ko Irizpenari dagokionez, “Gizarte prestazioen sistema eraginkor eta fidagarrietarako printzipioak” hizpide dituenak.

Irizpen horrek, ekimen propioz, gizarte prestazioen sistemetarako zenbait printzipio jaso zituen: gutxieneko babesaren printzipioa; beharrianaren printzipioa; egokitzearen printzipioa; irisgarritasunaren printzipioa; proportzionaltasunaren printzipioa eta elkartasunaren printzipioa, besteak beste. Horien guztien artean, parte hartzeari buruzko oharren garrantzia nabarmendu nahi dugu (prestazio orok, soilik edo beste zerbitzu batzuekin konbinatuta, ekarpena egin beharko luke herritarrei laguntzeko gizartearen parte sentitzeko. Parte hartze sozialak parte hartze profesionala, kulturala eta politikoa ere barne hartzen du, baita gizarte ongizateko parte hartzea ere); horrez gain, erabiltzailearen autodeterminazio printzipioa ere azpimarratu behar da (erabiltzaileak ez dira objektu pasiboak, baizik eta laguntzen koekoizleak eta prestazioak jasotzeko eskubidedun herritarrak).

Gure aurrean aurkeztutako planak, oro har, aipatutako txostenean deskribatutako printzipio gehienak jasotzen ditu, baina agian espresuki ere jaso beharko lirateke.

V.- ONDORIOAK

Euskadiko EGABek egokitzen du “2016-2019 aldirako EAEko Gizarte Zerbitzuen Plan Estrategikoa” dokumentuak izan duen izapidetzea, kontsulta erakunde honek plazaratu dituen oharrekin.

Bilbon, 2016ko urtarilaren 20an

O.E. Presidentea

Francisco José Huidobro Burgos

Idazkari Nagusia

Emilia Málaga Pérez

ERANSKINA: IZAERA FORMALEKO OHARRAK

- Hertsiki formala den gai gisa, gomendatzen da gaztelaniazko “Euskadi, País Vasco eta CAPV” izenak (euskaraz Euskadi edo EAE) nahieran erabili beharrean, horietako bakarra erabiltzea.
- 3. orrialdean xedatu denez, *“Gizarte Zerbitzuen Euskal Legeak euskal administrazio publikoei agindu zien, ongizate estatuaren laugarren zutabe gisa GZES arautu eta antolatzea, erantzukizun publiko eta unibertsala duen sistema hedatuz, arrisku edo mendekotasun egoeran, ezgaitasun, bazterketa edota babesgabetasun egoeran dagoen pertsona orori arreta eskaintzeko, eta herritar guztien autonomiadun inklusioa, gizarte ongizatea eta gizarteratzea sustatzea, beste sistema eta esparru batzuekin lankidetzan eta koordinazioan (enplegua, etxebizitza, osasuna, hezkuntza...)”*

Idazmolde horrekin nekez jakin daiteke administrazio publikoei ematen zaien agindua benetan zein den. Berrikusteko gomendatzen da.

- Harrigarria iruditzen zaigu aurkezpenaren hirugarren orrialde horretan inbestidura diskurtsoa aipatzea eta Lehendakariaren konpromiso “pertsonala” aipatzea. Konpromiso hori zalantzan jarri gabe, badirudi pixka bat lekuz kanpo dagoela plan estrategiko batean horrela jasota egotea.
- Bosgarren orrialdean, bigarren paragrafoan, idazmolde akats bat antzeman da (gaztelaniazko bertsioan): *“... en el marco de los que establece la Ley 12/2008...”*
- 19. orrialdean, laugarren paragrafoan, aipatu zen “abiapuntuaren deskribapena eta analisisa oro har 2011ko inbentarioan oinarrituz egin da...”. Adierazpen okerra da (ohikoa, galizismoa)[1]; zuzendu egin beharko litzateke.

[1] Ikusi *Diccionario Panhispánico de dudas*, Real Academia Española akademiarena.